

Uporaba odprtih virov sevanj

Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti (ZVISJV-UPB2, Ur. l. RS, št. 102/04) določa, da je za uporabo odprtih virov sevanja potrebno pridobiti dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti in dovoljenje za uporabo vira sevanja. **Odprti vir sevanja je vir sevanja, katerega oblika in zgradba ne ustrezata zahtevam varstva pred sevanji, ki veljajo za zaprti vir sevanja, tako da je mogoča razpršitev radioaktivnih snovi v okolje** (npr. uporaba ^{32}P , ^{125}I , ^3H , ^{14}C kot kemikalije v trdnem ali tekočem agregatnem stanju).

Dela v okviru izvajanja sevalne dejavnosti z uporabo odprtega vira sevanja se razvrstijo v **tri razrede (I, II ali III)** glede na:

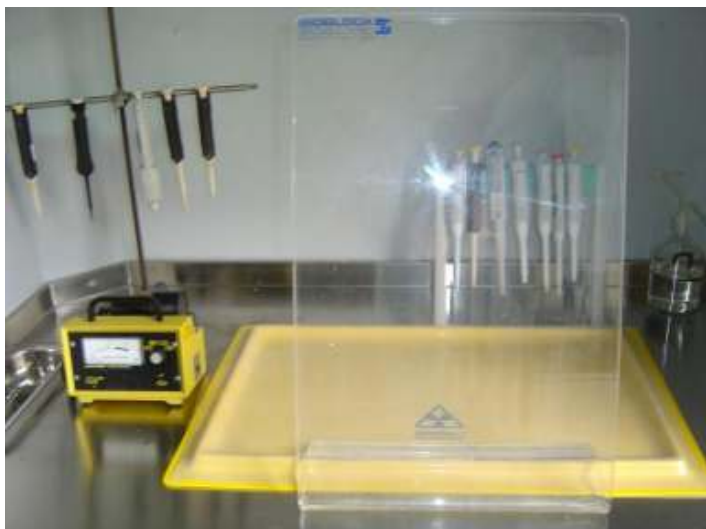
- razvrstitev radionuklida v skupino **radiotoksičnosti**,
- **aktivnost** radionuklida, ki se uporablja in
- **način opravljanja dela** z odprtim virom sevanja.

Ravni izvzetja aktivnosti za posamezne radionuklide so podane v Tabeli 1 **Uredbe o sevalnih dejavnostih** (Ur. l. RS, št. 48/04 in 9/06).

Pri delu z odprtimi viri sevanja nastajajo radioaktivni odpadki. Ravnanje z radioaktivnimi odpadki je potrebno pisno opredeliti v **Načrtu ravnanja z radioaktivnimi odpadki**, ki ga odobri pristojni upravni organ v postopku izdaje dovoljenja za uporabo vira sevanja. Zahteva izhaja iz **Pravilnika o ravnanju z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom** (Ur. l. RS, št. 49/06).

Omejitve glede prostorov

Prostori, kjer se izvaja delo z odprtimi viri sevanj, morajo izpolnjevati zahteve, določene v **Pravilniku o uporabi virov sevanja in sevalni dejavnosti** (Ur. l. RS, št. 27/06). Pravilnik loči med prostori razreda I, prostori razreda II in prostori razreda III. Za vse razrede veljajo posebne omejitve za tla, delovne površine, stene, strop, pipe za odpiranje vode in prezračevalni sistem. Na delovne površine je pred začetkom del potrebno položiti vpojno podlago, ki preprečuje širjenje morebitne kontaminacije. Najstrožje zahteve veljajo za razred I, kjer je obvezna tudi postavitev kontrolne točke.

Delovna površina za delo z odprtimi viri sevanja

Primer neustreznega hranjenja radioaktivnih odpadkov, ki nastanejo pri delu z odprtimi viri sevanj

Nadzorne meritve

Nadzorne meritve v nadzorovanih in opazovanih območjih, kjer se uporabljajo in shranjujejo odprti viri sevanja, in nadzorne meritve virov sevanja, **izvaja pooblaščen izvedenec varstva pred sevanji**.

Meritve v nadzorovanih in opazovanih območjih se izvajajo v rednih obdobjih, ki jih določa **10. člen Pravilnika o obveznostih izvajalca sevalne dejavnosti in imetnika vira ionizirajočih sevanj** (Ur. l. RS, št. 13/04) in obsegajo: meritve hitrosti doze ter pri izpostavljenosti zaradi odprtih virov sevanja tudi določitev površinske kontaminacije oziroma meritev posameznih radionuklidov v zraku. Površinska kontaminacija se določi z meritvami površinske specifične aktivnosti posameznih radionuklidov **na delovnih površinah, opremi, osebni varovalni opremi, obleki in obutvi, stenah, tleh in stropih**. Koncentracija posameznih radionuklidov v zraku se izmeri v prostoru in na izpušnih mestih prezračevalnega sistema. Meritve se izvedejo za vsako delovno operacijo posebej.

Meritve virov sevanja se izvajajo pred začetkom uporabe in v rednih obdobjih, kot to določa **93. člen Pravilnika o uporabi virov sevanja in sevalni dejavnosti**, in sicer: najmanj **enkrat na tri leta** za vire sevanja, za katere je dovolj vpis vira sevanja v register virov sevanja in najmanj **enkrat na leto** za ostale vire sevanja.

Obveznosti po prenehanju uporabe

Po prenehanju uporabe vira sevanja mora izvajalec sevalne dejavnosti **v roku 15 dni** o tem obvestiti pristojni upravni organ, ki je izdal dovoljenje za uporabo vira sevanja.

Pred opustitvijo nadzora nad radioaktivno snovjo mora izvajalec sevalne dejavnosti **o nameravani opustitvi nadzora** obvestiti pristojni upravni organ. **O opustitvi nadzora mora uporabnik vira sevanja voditi evidenco**, ki vsebuje podatke o dnevu opustitve nadzora, količini radioaktivnih snovi in načinu ravnanja po opustitvi nadzora nad radioaktivnimi snovmi.

Pravilnik o čezmejnem pošiljanju jedrskih in radioaktivnih snovi

S 1. oktobrom 2008 se je začel uporabljati **Pravilnik o čezmejnem pošiljanju jedrskih in radioaktivnih snovi**, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 75/2008. Pravilnik se ne nanaša na **vnos in iznos radioaktivnih snovi** v oz. iz Slovenijo/-e, ki potekata po določilih Uredbe Sveta (Euratom) št. 1493/93 z dne 8. junija 1993 o pošiljkah radioaktivnih snovi med državami članicami.

Pravilnik natančneje določa:

- vire sevanja s pomembno aktivnostjo,
- vsebino vloge za pridobitev in pogoje za izdajo dovoljenja za **uvoz ali izvoz jedrskih ali radioaktivnih snovi**,
- vsebino vloge za pridobitev in pogoje za izdajo dovoljenja za **vnos jedrskih snovi** iz države članice Evropske unije ali **iznos jedrskih snovi** v državo članico Evropske unije,
- vsebino vloge za pridobitev in pogoje za izdajo dovoljenja za **tranzit jedrskih snovi in virov sevanja s pomembno aktivnostjo**,
- način **obveščanja pristojnih ministrstev in organov drugih držav**,
- **kdaj dovoljenje** za tranzit jedrskih snovi, dovoljenje za uvoz ali izvoz jedrskih snovi, dovoljenje za vnos ali iznos jedrskih snovi v/iz države članice Evropske unije **ni potrebno**,
- ravnanje pri **večkratnih pošiljkah** in druge pogoje glede jedrske in sevalne varnosti pri čezmejnem pošiljanju jedrskih in radioaktivnih snovi.

*Pretovarjanje vsebnikov z jedrskimi snovmi v Luki Koper – Če gre za tranzit jedrskih snovi ali virov sevanja s pomembno aktivnostjo, je potrebno **prijaviti tranzit pristojnemu organu**, ki je izdal dovoljenje za tranzit, **48 ur pred vstopom** v Republiko Slovenijo.*

Pristojni organ za izdajo dovoljenj po tem pravilniku je Uprava RS za jedrsko varnost (URSJV), razen če gre za uvoz ali izvoz radioaktivnih snovi, ki se uporabljajo v **zdravstvu ali veterini**, za katerega je pristojni organ **Uprava RS za varstvo pred sevanji (URSVS)**.

Vloga za pridobitev dovoljenja mora vsebovati podatke o:

- pošiljatelju, prejemniku in prevozniku,
- virih sevanja ali jedrskih snoveh (število virov, vrsta in posamična ter skupna aktivnost radionuklidov),
- oznaki certifikata vrste embalaže po predpisih o prevozu nevarnega blaga,
- predvidenem času in kraju prehoda meje Republike Slovenije ter o realizaciji prevoza, če gre za vir sevanja s pomembno aktivnostjo.

*Spoštovani bralci in
bralke Sevalnih novic!*

*Vsi, ki na Upravi RS
za jedrsko varnost
skrbimo, da pridejo
Sevalne novice v vaše
roke, vam želimo
srečno in uspešno novo
leto ter zvrhan koš
varnostne kulture pri
izvajanju sevalnih
dejavnosti.*

K vlogi za izdajo dovoljenja je potrebno priložiti tudi:

- dokazila o **zagotovitvi finančnih jamstev**, če tako zahtevajo predpisi, ki urejajo finančna jamstva ali odgovornost za jedrsko škodo,
- **potrjeno oceno varstva izpostavljenih delavcev pred sevanji** med prevozom, če predpisi, ki urejajo prevoz nevarnega blaga, zahtevajo odobritev embalaže v RS,
- **podatke o dovoljenju za izvajanje sevalne dejavnosti** končnega uporabnika, če gre za uvoz ali vnos jedrskih ali radioaktivnih snovi,
- **načrt fizičnega varovanja** med prevozom, ki ga mora potrditi ministrstvo za notranje zadeve (če tako zahtevajo predpisi, ki urejajo fizično varovanje).

Če gre za vlogo za pridobitev **dovoljenja za večkratne pošiljke**, je potrebno navesti še predvideno skupno število pošiljk, obdobje, v katerem naj bi potekalo pošiljanje, vrsto radionuklidov in predvideno največjo posamično aktivnost ter predvideno največjo skupno aktivnost posamezne pošiljke.

PRED UVOZOM radioaktivnih snovi v Slovenijo (npr. iz Hrvaške, Kanade, Švice, ZDA, ...):

- je potrebno pri **pristojnem organu (URSJV ali URSVS)** vložiti **vlogo za pridobitev dovoljenja za uvoz**,
- pristojni organ izda **dovoljenje za uvoz** na podlagi popolne vloge za pridobitev dovoljenja za uvoz in veljavnega dovoljenja za izvajanje sevalne dejavnosti končnega uporabnika,
- je potrebno o opravljenem uvozu **obvestiti pristojni organ**.

PRED IZVOZOM radioaktivnih snovi:

- je potrebno pri **pristojnem organu (URSJV ali URSVS)** vložiti **vlogo za pridobitev dovoljenja za izvoz**,
- pristojni organ izda **dovoljenje za izvoz** na podlagi popolne vloge za pridobitev dovoljenja za izvoz (in soglasja za uvoz, izdanega s strani pristojnega organa države prejemnice, če gre za vir sevanja s pomembno aktivnostjo),
- mora **pošiljatelj obvestiti prejemnika, pristojni organ države prejemnice pošiljke in pristojni organ**, ki je izdal dovoljenje za izvoz, o datumu in uri odpreme vira sevanja, najmanj **7 dni pred odpremo** (če gre za vir sevanja s pomembno aktivnostjo),
- je potrebno o opravljenem izvozu **obvestiti pristojni organ**.

**Če najdete vir sevanja neznanega izvora ali če sumite,
da gre za vir sevanja, pokličite dežurnega URSJV:
041 982 713**

